

Visie Vereniging Blauwvinger Energie op afwegingskader grootschalige opwekking duurzame energie in Zwolle

Als Vereniging Blauwvinger Energie willen we graag onze visie delen op het afwegingskader die door de gemeente Zwolle wordt ontwikkeld voor grootschalige opwekking van duurzame energie. Daarbij willen we ook meenemen wat we geleerd hebben van het initiatief voor windturbines op Industrierterrein Voorst en de resultaten van de enquête onder het burgerpanel over dit onderwerp. Wij willen u graag 10 punten meegeven, die hieronder worden uitgewerkt.

Samenvatting

Doel van onderstaande tien punten is om in 2030 de energievoorziening van Zwolle volledig duurzaam te hebben. Daarbij is het nuttig om met tussendoelen te werken, maar dat mag het einddoel niet in de weg staan.

Het verduurzamen is een zaak “van, voor en door Zwolle”, waarbij in Zwolle opgewekte energie in principe bestemd is voor Zwolle, dat is een randvoorwaarde om een project te mogen realiseren. Ook kunnen Zwolse inwoners en bedrijven maximaal participeren in grootschalige energieprojecten: samen de lasten maar ook de duurzame en financiële lusten.

Denk groot: lokale en regionale samenwerking is nodig om tot 2030 maatregelen te nemen die goed zijn voor zo’n 790 GWh aan energiebesparing, 1135 GWh aan elektriciteit en 710 GWh aan overige duurzame energiebronnen. Vooral verwarming en vervoer zorgen voor een grote toename van het elektriciteitsverbruik.

Naast zon en wind zijn ook andere duurzame energiebronnen belangrijk evenals energieopslag. Denk na over regionale energieparken waar gemeentes, inwoners en bedrijven samenwerken en waar verschillende energiebronnen en andere duurzame initiatieven een plaats hebben.

Zorg in de communicatie dat grootschalige energieopwekking als een onderdeel van een totaalaanpak wordt gezien en niet als een one-issue: de basis is energiebesparing en efficiëntieverbetering, gevolgd door zoveel mogelijk op en bij eigen huis of bedrijf opwekken van duurzame energie. De laatste stap is om de resterende behoefte aan energie op een duurzame wijze op te wekken, zo veel mogelijk in Zwolle zelf.

Metten is weten: Laat via een website de grootte van de duurzame opgave en de voortgang zien en laat op wijk- en andere doelgroepenniveau zien wat de opgaven en de kansen zijn. Moedig samenwerking aan.

Neem de zorgen, vragen en suggesties van de inwoners serieus en neem die mee in de plannen. De Nederlandse regelgeving rondom windenergie geeft voldoende waarborgen over veiligheid, geluid en slagschaduw, extra Zwolse regels zijn niet nodig.

Tien punten die onze visie op duurzame energieopwekking weergeven

1. Het einddoel telt: 100% duurzame energie voor Zwolle

Vanuit de landelijke politiek hebben de gemeenten en provincies te maken met doelstellingen om op korte termijn een percentage van de lokale energievoorziening te verduurzamen. De verleiding bestaat om zich op deze kortetermijndoelstellingen te richten, zoals 25% CO₂ reductie in 2025, zonder met het einddoel rekening te houden: 100% duurzame energie voor Zwolle.

Vereniging Blauwvinger Energie heeft, als doel om in 2030 100% duurzame energie voor Zwolle bereikt te hebben. Daarvoor is het nodig om nu grote stappen te maken en niet te focussen op tussendoelen die in 2020 of 2025 gehaald moeten worden; tussendoelen kunnen nuttig zijn maar mogen het halen van het einddoel niet belemmeren.

Door nu een strategie te kiezen die voor 100% duurzame energie in 2030 gaat, hoeft je de discussie met de stad maar één keer te voeren en weet iedereen waar we de komende jaren aan toe zijn. Wanneer je dit niet doet, moet je om de zoveel jaar weer een maatschappelijk debat voeren, wat zorgt voor onrust en de geloofwaardigheid van de gemeente niet ten goede komt.

2. Grootschalige energieopwekking: geen one-issue maar onderdeel van een totaalaanpak

Als Vereniging Blauwvinger Energie hebben we een paar jaar geprobeerd het verduurzamingsdebat te voeren vanuit een totaalaanpak, waar windenergie een logisch onderdeel van is. Het is niet gelukt om andere partijen van deze aanpak te overtuigen, ook de gemeente Zwolle niet.

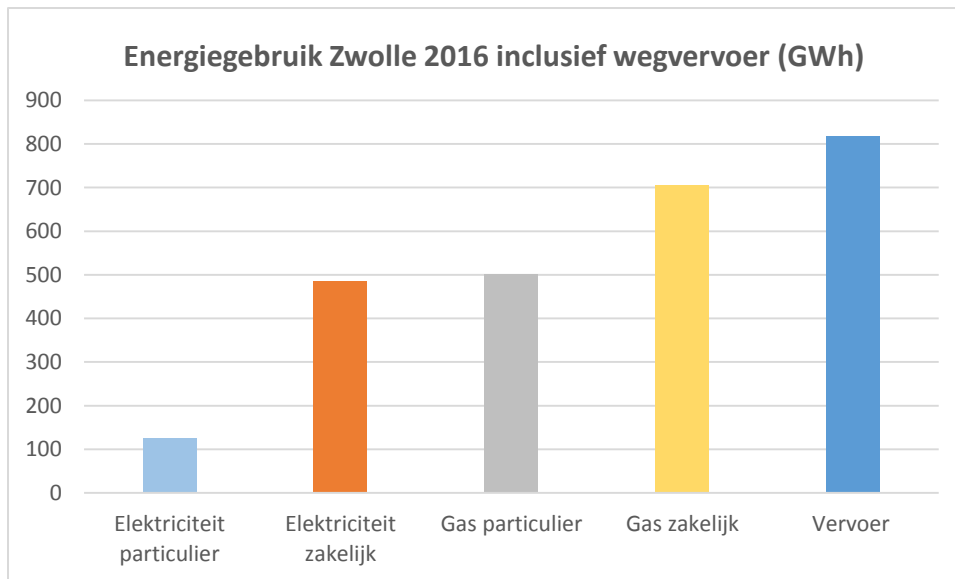
Toen we de gelegenheid kregen om met Scania en Windesheim een windcoalitie te vormen, hebben we, in nauw overleg met de gemeente, deze strategie deels losgelaten. Na het bekend worden van het windinitiatief op Voorst en de onrust die daardoor is ontstaan, bleek dat het niet meer mogelijk was een brede discussie te voeren over duurzame energie: altijd kwam het “gesprek” weer uit op de vraag of er wel of geen windturbines op Voorst moesten komen. Vandaar het besluit om ons windinitiatief in te trekken zodat er nu weer ruimte is om over een totaalvisie op duurzame energie te praten: grootschalige energieopwekking is niet een losstaand initiatief maar een onderdeel van de totaalaanpak van het verduurzamen van onze energievoorziening:

Daarbij is de basis energiebesparing & efficiëntieverbetering, gevolgd door zoveel mogelijk op en bij eigen huis of bedrijf opwekken van duurzame energie. De laatste stap is om de resterende behoefte aan energie op een duurzame wijze op te wekken, zo veel mogelijk in Zwolle zelf.

Het is belangrijk om in de communicatie met de Zwolse samenleving deze aanpak voortdurend onder de aandacht te blijven brengen.

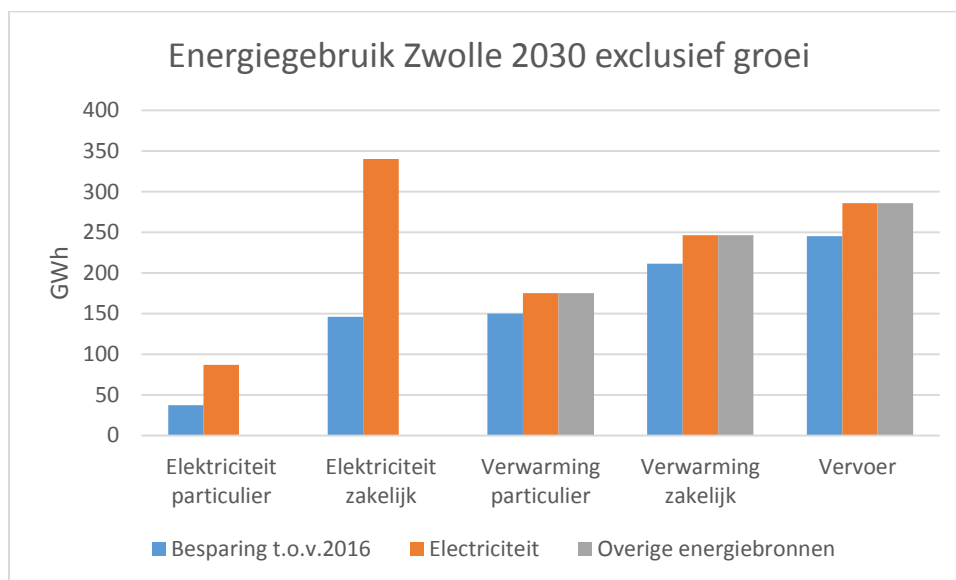
3. Elektriciteit wordt de belangrijkste energiedrager dankzij vervoer en verwarming

In de publicaties die tot nu vanuit de gemeente over duurzame energie zijn verschenen ontbreekt het onderdeel vervoer grotendeels. Dit is niet terecht: van alle Zwolse energie wordt naar schatting meer dan 30% besteed aan vervoer, onderstaande grafiek laten het energieverbruik van 2016 zien:

Aan de hand van beschikbare gegevens en prognoses voor 2030 zijn wij tot een scenario gekomen waarbij in 2030 ongeveer 50% van de vervoerskilometers elektrisch zal worden afgelegd, en een substantieel deel van de voertuigen thuis en op het werk wordt opgeladen, dat zal dus tot meer vraag naar opwekcapaciteit leiden. Daarnaast zal voor warmte een groot deel van het gas vervangen worden door elektriciteit: denk daarbij aan gasloze (nieuw)bouwprojecten, en warmtepompen. Een realistisch scenario is dat in 2030 minstens 50% van het vervoer en de verwarming elektrisch zal zijn.

Uitgaande van een optimistische inschatting van 30% energiebesparing / efficiëntieverbetering t.o.v. 2016 betekent dit dat in Zwolle in 2030 het energieverbruik als volgt is:

Dit betekent voor 2030 (zonder rekening te houden met groei van inwonersaantal en bedrijvigheid!) de volgende uitdaging voor Zwolle:

	GWh	%	Opmerking
Energiebesparing	789	30	O.a. bewuster gebruik, gebouwisolatie en efficiency verbetering
Elektriciteit	1134	43	Inclusief deel van verwarming en vervoer
Overige energiebronnen	707	27	O.a. waterstof, geothermie en (rest)warmte
Totaal	2630	100	

Ter vergelijking: een moderne windturbine levert per jaar tussen de 6 en 6,6 GWh en een hectare zonnepark ongeveer 0,5 GWh.

4. Onderzoek ook andere duurzame energiebronnen naast zon en wind

De grootste opgave zit dus in het duurzaam opwekken van elektriciteit, maar daarnaast zit er ook veel potentieel in andere oplossingen, denk hierbij aan:

Warmte

Voor het opwekken van warmte voor het verwarmen van onze woningen, bedrijven en kantoren zijn veel opties beschikbaar:

- Het terugwinnen van restwarmte van bedrijven en riolering.
- Duurzame blok- en wijkverwarming.
- PVT (combinatiezonnepanelen voor opwekken van elektriciteit én warmte): dit kan in ieder geval op huizen en bedrijven, maar onderzoek ook de mogelijkheden om dit toe te passen bij grootschalige zonprojecten op bijvoorbeeld industrieterreinen.
- Geothermie: op Hanzeland loopt een onderzoek, wellicht zijn er hier en op ander plekken mogelijkheden.

Alternatieve brandstoffen voor vervoer:

Naast elektriciteit is de verwachting dat het vervoer ook andere duurzame energiebronnen gaat gebruiken, denk hierbij aan waterstof, biodiesel en biogas. Al deze energiebronnen zullen voornamelijk grootschalig opgewekt worden. Er zijn in de regio en in Zwolle al een aantal proefprojecten en initiatieven, het is goed dat we de krachten bundelen om zo tot een optimale duurzame energiemix komen.

Opslag:

Het opslaan van elektriciteit kan op verschillende manieren en plaatsen. Het is nodig om dit ook in de plannen en projecten mee te nemen. Er wordt veel geïnvesteerd in accu's en batterijen en die bieden zeker mogelijkheden om de leveringszekerheid voor de korte te garanderen. Voor zonne-energie geldt echter dat de meeste energie 's zomers wordt opgewekt maar dat in de herfst winter en voorjaar de meeste behoefte is aan warmte. Naast opslag in batterijen zal daarom ook gekeken moeten worden naar andere opties. Ook hier lopen diverse onderzoeken en projecten waarmee we de krachten kunnen bundelen.

5. Geen extra aanvulling op bestaande regels voor windturbines

De Nederlandse overheid heeft een duidelijk en goed pakket met regels opgesteld voor veiligheid, geluid en slagschaduw, waardoor windturbines minimale impact hebben op de leefomgeving van de omwonenden. Wanneer we ons in Zwolle houden aan deze regels zijn aanvullende eisen niet nodig. In de praktijk zullen zulke extra eisen, zoals minimale afstanden tot woonhuizen, gebruikt worden om

specifieke windprojecten tegen te houden, waardoor het onmogelijk kan worden om de duurzame opgave te kunnen halen.

Daarnaast zijn windturbines nog steeds in ontwikkeling, waardoor ze steeds stiller en efficiënter worden.

6. Neem vragen en suggesties van inwoners en organisaties serieus

Uit de discussie rondom het windinitiatief op Voorst, maar ook uit de enquête onder het burgerpanel, komen vaak dezelfde suggesties en opmerkingen over de verduurzaming van de Zwolse energievoorziening naar voren. Het is goed om de belangrijkste opmerkingen mee te nemen in de afweging: laat de impact zien en wat de kosten en baten zijn.

In elk geval verdienen onderstaande veel gemaakte opmerkingen en suggesties de aandacht:

- Leg alle daken in Zwolle vol met zonnepanelen.

Dit is een goede suggestie die al volop wordt toegepast, zie het groeiend aantal huizen en bedrijfsdaken die voorzien zijn van zonnepanelen.

Een berekening in een rapport van de Zwolse Milieuraad leert dat er totaal zo'n 316 hectare aan geschikte Zwolse daken is. Bij een optimistische berekening van een opbrengst van 500 MWh/hectare betekent dit per jaar maximaal 158 GWh aan elektriciteit, zo'n 14% van het verwachte elektriciteitsverbruik in 2030 en het equivalent van minimaal 24 moderne windturbines.

- Zet de windturbines in de Noordzee, daar waait het harder en niemand heeft er last van.

Het is inderdaad nodig dat er zoveel mogelijk windparken op de Noordzee komen. Die kunnen enorm veel energie opwekken maar niet genoeg: door de elektrificatie van verwarming en vervoer blijft windenergie op land nodig, maar ook dan is niet genoeg om aan de totale energievraag te voldoen. Zon en andere energiebronnen blijven ook nodig.

Zie ook de volgende factcheck: <https://decorrespondent.nl/4413/factcheck-willen-windmolens-aan-onze-energievraag-voldoen-dan-moeten-we-heel-nederland-volbouwen/825305950392-0b277d69>

- Zet windturbines in de buitengebieden, daar wonen minder mensen, in een dichtbevolkte stad kan dit niet, zeker niet in de buurt van woonwijken.

Vereniging Blauwvinger Energie vindt dat Zwolle zoveel mogelijk verantwoordelijk is voor zijn eigen duurzame energievoorziening. Dit begint met verantwoord energiegebruik, besparing, efficiëntere apparatuur én duurzame energieopwekking op en bij woningen en (bedrijfs)gebouwen.

Een belangrijk deel van de energie zal echter op een andere, meestal grootschalige, wijze opgewekt moeten worden, zo veel als mogelijk op eigen grondgebied. We ontkomen er daarbij niet aan om een deel van ons buitengebied te gebruiken voor energieopwekking, maar het kan niet zo zijn dat we alleen de bewoners van de buitengebieden met onze energieopgave opzadelen. Dat is niet alleen een kwestie van fatsoen en verantwoording nemen, maar gezien de enorme opgave waarvoor we staan ook noodzakelijk: we hebben alle beschikbare en geschikte ruimte nodig. Waar mogelijk gebruiken we daarom ook de stad zelf, daarbij zijn o.a. industrieterreinen een goede optie omdat die meestal ver genoeg van woningen zijn aangelegd en er ter plekke veel energie wordt gebruikt. Bovendien sluit dit goed aan bij het nabije verleden toen de skyline van de stad werd gedomineerd door tientallen fabrieksschoorstenen die op deze terreinen stonden.

- Windturbines maken lawaai en veroorzaken slagschaduw

Voor een aantal mensen is de angst voor geluidsoverlast en slagschaduw de belangrijkste reden om tegen windturbines te zijn in de directe omgeving. Het is belangrijk om deze bezorgdheid serieus te nemen en in alle gevallen te zorgen voor duidelijke en eerlijke informatie die zoveel mogelijk ingaat op de persoonlijke omstandigheden van de omwonenden. Dat betekent begrijpelijke informatie over de veiligheid en de hoeveelheid geluid en slagschaduw onder bepaalde omstandigheden. Hier is ruimte voor verbetering omdat de bestaande informatie en regelgeving vaak erg technisch is en niet door iedereen gesnapt wordt.

Ondanks alle eerlijkheid en transparantie lukt niet altijd om iedereen te overtuigen van nut en noodzaak van windturbines in hun leefomgeving. Als gemeente ligt hier de taak om te zorgen voor objectieve informatie over de impact van geluid en slagschaduw op de omgeving. Anderzijds moet ze ook wijs maar doortastend omgaan met de angst voor het onbekende en bezwaren die soms gebaseerd zijn op halve waarheden, onterechte verdachtmakingen of gebeurtenissen uit het verleden die het vertrouwen in de overheid geschonden hebben: verduurzaming is bittere noodzaak en niet de hobby van een paar inwoners, bedrijven en de gemeente.

- Gebruik waterkracht uit de IJssel en de Vecht

Dit wordt al onderzocht en kan zeker een bescheiden bijdrage leveren aan de energievraag. Het moet wel duidelijk zijn dat 1 windmolen evenveel energie opwekt als minimaal 8 moderne waterturbines en dat de kostprijs van 1 kWh voor waterturbines een factor 3 tot 4 hoger kan zijn dan voor windturbines.

7. Lokale samenwerking

Het verduurzamen van de energievoorziening is een gezamenlijke Zwolse opgave, daarbij hoort een aanpak die uitgaat van samenwerking met en door veel partijen. Er gebeurt op dit gebied al veel, maar zeker als het gaat om grootschalige energieopwekking is het nodig om de krachten verder te bundelen.

Samenwerking zorgt ervoor dat het draagvlak wordt vergroot, de noodzakelijke investeringen makkelijker gerealiseerd kunnen worden, dubbel werk en onnodige concurrentie wordt voorkomen en er snel grote duurzame stappen worden gemaakt. De gemeente kan deze samenwerking aanmoedigen door het geven van voorrang aan gezamenlijke Zwolse initiatieven, meedenken over en aansturen op kansrijke samenwerkingsverbanden, het snel en correct afhandelen van de benodigde vergunningen en de leges zo laag mogelijk te houden.

De doelgroepaanpak een goede optie: door bijvoorbeeld als bewoners en woningbouwverenigingen de eigen wijk te verduurzamen via isolatieprogramma's, gezamenlijke aanschaf van warmtepompen etc. en daarbij per wijk een eigen windturbine of zonne-akker te bezitten voor de overige benodigde energie. Op dezelfde manier kunnen ook bedrijventerreinen worden verduurzaamd. Andere doelgroepen zijn bijvoorbeeld sportverenigingen, scholen, zorginstellingen, gemeentelijke diensten en kerken.

8. Regionale samenwerking

Op regionaal vlak is ook samenwerking nodig. Gezien de opgave en de grootte van de gemeente Zwolle is het niet waarschijnlijk dat we alle duurzame energie binnen de gemeentegrenzen kunnen opwekken. Het is daarom nodig dat Zwolle, Kampen, Zwartewaterland, Staphorst, Dalfsen Raalte, Olst-Wijhe en andere gemeenten in de regio samen gaan werken. Denk hierbij aan het aanwijzen van gebieden die gemeentegrenzen kunnen overschrijden en waar voor alle betrokken gemeentes de windturbines, zonneweides, verbouw van biomassa etc. gerealiseerd worden. Op deze wijze ontstaan enkele grote regionale duurzame energieparken die door de schaalgroten zorgen voor lagere kosten in ontwikkeling en exploitatie. Daarnaast versterkt dit het regionale gevoel en is er meer financiële en bestuurlijke slagkracht.

9. Voor en door Zwolle (en de regio)

Onze doelstelling is om de energievoorziening van Zwolle duurzaam te maken. Het is daarom logisch om de in Zwolle opgewekte duurzame energie ook zoveel mogelijk in Zwolle te gebruiken. Het is ook nodig dat een grootschalig energie-initiatief financieel winstgevend is en waarbij de winst zoveel mogelijk binnen de stad en de regio blijft. Als Zwollenaren willen we naast de “lasten”, in de vorm van zicht op windturbines en zonne-akkers, ook de “lusten” in de vorm van duurzame energie en financieel rendement. Daarom is ons voorstel is om de volgende voorwaarden te stellen aan grootschalige energie-initiatieven zoals windturbines en zonne-akkers:

- Er wordt alleen vergunning verleend aan Zwolse initiatieven die hun eigen energie willen opwekken en/of die willen bestemmen voor de Zwolse samenleving. Daarnaast is er ruimte voor regionale initiatieven, mits een substantieel deel van de opgewekte energie bestemd is voor de Zwolle. Dit moet aantoonbaar zijn uit o.a. het bedrijfsplan.
- Zwolse inwoners, bedrijven en organisaties krijgen de gelegenheid tegen marktconforme voorwaarden maximaal te participeren in de projecten. Uitgangspunt is dat ze mede-eigenaar worden, maar ook andere vormen van participatie behoren tot de mogelijkheden.
- Initiatieven die hun rendementen weer investeren in de verdere verduurzaming van de Zwolse en/of regionale energievoorziening krijgen voorrang.

10. Meten is weten

Het is belangrijk dat de Zwolse samenleving op de hoogte wordt gehouden van de grootte van de opgave en de voortgang van de energietransitie.

Blauwvinger Energie is op grond van een aantal kentallen, berekeningen en verwachtingen tot een eigen visie op de energietransitie gekomen. Het is belangrijk dat ook de gemeente deze weg gaat en op grond van feiten tot een visie komt. Op deze manier wordt het iedereen duidelijk voor welke opgaven we precies staan en welke maatregelen en investeringen hiervoor nodig zijn. Het geeft duidelijkheid en richting en daardoor optimale betrokkenheid aan alle betrokken partijen.

Daarvoor is een duidelijke manier van communiceren nodig over zowel de duurzame opgave als de voortgang. Onze voorkeur gaat uit naar een website die enerzijds via een dashboard eenvoudig de status, plannen en resultaten weergeeft, zowel voor heel Zwolle als per wijk. De website moet een plaats zijn waar mensen en organisaties laten zien op welke manier zij bijdragen aan de verduurzaming en waar samenwerkingsverbanden tot stand komen.